

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การดำรงชีวิตให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขได้นั้น มนุษย์จะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าของยุคโลกาภิวัตน์อยู่ตลอดเวลา โดยมีวิจักษณ์ญาณและรู้เท่าทันรวมไปถึงการจัดการศึกษาต้องให้ความรู้คู่กับคุณธรรมจริยธรรม หรือส่งเสริมความเจริญทางด้านวัตถุ โดยไม่ละเลยความเจริญทางด้านจิตใจของคนในสังคม ด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ. 2541 : 6) คุณธรรมในตัวบุคคลเสมือนพารามลอย่างนำวิถกและที่สำคัญคือเยาวชนซึ่งเปรียบเสมือนหน่ออ่อนของสังคม มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและทวิความรุนแรงขึ้น เช่น ทะเลาะวิวาท ชอบ โกหก ลักขโมย เล่นการพนัน พัวพันยาเสพติดหลงใหลวัฒนธรรมต่างชาติอย่างไร้เหตุผล มีความประพฤติดิถีศีลธรรมอันดีงามของประเทศชาติ กระทำตนเป็นผู้ที่มีความกระด้างกระเดื่องต่อครูอาจารย์ ผู้ปกครอง และกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดความวิตกกังวลแก่บิดามารดา ครู อาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นปัญหาที่กระทบต่อวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมของสังคม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). 2543 : 5)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีหลายมาตราที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนการสอนที่สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ของผู้เรียน โดยเฉพาะมาตรา 6 ที่ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักนายก รัฐมนตรี. 2545 : 12) สอดคล้องกับมาตรา 24 (4) ที่ระบุไว้ว่า ให้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในทุกวิชา ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่โรงเรียนจะต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียน โดยจัดให้มีกิจกรรมเสริม มีบทเรียนเพิ่มเติม โดยเน้นส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะการพัฒนาหลักการในการจำแนกระหว่างถูกผิดและเตรียมผู้เรียนทุกคนให้มีโอกาสที่ดี มีประสบการณ์ของชีวิตและมีความรับผิดชอบ ช่วยให้เป็นพลเมืองที่มี

ความรับผิดชอบ (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2545 : 12) เพราะฉะนั้น โรงเรียนนอกจากมีภารกิจโดยตรงในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายที่หลักสูตรกำหนดแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของสังคมให้แก่นักเรียน รวมทั้งการดูแลป้องกันและควบคุมแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาสำคัญของนักเรียน การปลูกฝังแนวทางการปฏิบัติแก่นักเรียนให้มีการปรับตัวที่ดี จะทำให้สามารถลดปัญหาพฤติกรรมในด้านความประพฤติของนักเรียนได้

กระบวนการที่จะเสริมสร้างนักเรียนให้มีพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น ต้องเริ่มที่การเสริมสร้างวินัย ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคม การปลูกฝังวินัยจะทำให้บุคคลยอมรับกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด นอกจากนี้ วินัยยังเป็นวัฒนธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนรู้พฤติกรรมที่สังคมยอมรับทำให้เด็กพัฒนาตนเองสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถควบคุมตนเองได้ ด้วยเหตุนี้การปลูกฝังและเสริมสร้างความมีวินัยแก่คนในชาติ เพื่อสร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่บ้านเมืองนั้น ควรเริ่มต้นที่เยาวชน โดยให้ประพฤติและฝึกจนเป็นนิสัย เพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่มีวินัยในอนาคต (บุญลี ราชบุรี. 2548 : 2)

ในการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยให้ประสบสำเร็จนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : 11) ได้กำหนดแนวทางให้โรงเรียนทั่วประเทศดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดรูปแบบคณะทำงาน ควรมีคณะกรรมการรับผิดชอบ โครงการจัดสภาพภายในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างวินัยโดยพยายามสอดแทรกไว้ในกลุ่มประสบการณ์หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทุกเวลาทุกโอกาส จัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยใน โครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ เช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการสหกรณ์ในโรงเรียน โครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน โครงการบริการสุขภาพนักเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรม โครงการออมทรัพย์ โครงการแนะแนว เป็นต้น พร้อมกับกำกับครูให้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และจัดกิจกรรมตามคู่มือเสริมสร้างวินัย นักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งมีกิจกรรมและแนวปฏิบัติไว้อย่างละเอียดครบถ้วนทั้ง 8 เรื่อง คือ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย การเดินแถวไปกลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน การเข้าแถวขึ้นรถประจำทาง การปฏิบัติตามกฎจราจร การประหยัดการนิยมไทย วินัยของชาติ และความสะอาดของสถานศึกษา

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียน โลกกลางวิทยา เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่จัดการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเปิดสอนในระดับปฐมวัยถึงช่วงชั้นที่ 2 มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 67 คน จำแนกเป็น ระดับปฐมวัย จำนวน 17 คน ระดับช่วงชั้นที่ 1 จำนวน 25 คน และช่วงชั้นที่ 2 จำนวน 25 คน มีครูจำนวน 4 คน และผู้บริหาร โรงเรียน 1 คน โรงเรียนได้จัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความมีวินัยให้นักเรียน เช่น การเดินแถวไปกลับระหว่างโรงเรียน การอบรม นักเรียนหน้าเสาธง กิจกรรมอบรมนักเรียนทุกวันศุกร์สุดสัปดาห์ กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน และกิจกรรมอาหารกลางวัน แต่จากผลการดำเนินงาน ตามกิจกรรมต่าง ๆ ถือว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และจากการรายงานการประเมิน ตนเองของโรงเรียน (SAR) (โรงเรียน โลกกลางวิทยา. 2549 : 22) ตามมาตรฐานการศึกษา ด้านที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยกำหนดไว้ว่า ร้อยละ 75 นักเรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด แต่จากการประเมิน กลับพบว่า นักเรียนยังขาดระเบียบวินัยอยู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการไม่เข้าแถวรับบริการถ้าไม่มีครู คอยควบคุม ขอบวิ่งเล่นบนอาคารเรียน การไม่ส่งการบ้าน การใช้สิ่งของส่วนรวมไม่ประหยัด และไม่คุ้มค่า และที่สำคัญคือวินัยที่เกี่ยวกับการรักษาความสะอาด เช่น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน การรับประทานอาหารกลางวันเสร็จแล้ว ไม่ยอมเก็บกวาด ไม่รักษาความสะอาดของร่างกาย มีเล็บยาว แขน ขา สกปรก เครื่องแต่งกาย ไม่สะอาด ชอบขีดเขียนบน โต๊ะ ผนังห้องเรียน หรือห้องน้ำ เป็นต้น ซึ่งสภาพเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อ ไปถึงการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนซึ่งยังต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ดังที่รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 15) ซึ่งพบว่า มาตรฐานด้านผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 1 : ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับพอใช้และในมาตรฐานที่ 10 : ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี อยู่ในระดับพอใช้ เช่นเดียวกัน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาโดยความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเร่งพัฒนา และปรับปรุงให้ดีขึ้น

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหาร โรงเรียน ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการเสริมสร้างความมีวินัยให้เกิดขึ้นกับนักเรียน จึงสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โลกกลางวิทยา สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ เขต 1 โดยให้นักเรียนมีวินัยด้านการรักษาความสะอาด ตนเองและการรักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อม โดยใช้กลยุทธ์ประกอบการเสริมสร้าง

คือ การศึกษาสภาพปัญหา การจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดและ การประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านการมีวินัยของนักเรียนและนักเรียนเป็นผู้มีวินัย ด้านการรักษาความสะอาดและเป็นเยาวชนที่ดีของชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียนโคกกลางวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด คำถามประกอบการวิจัย ดังนี้

2.1 นักเรียน โรงเรียน โคกกลางวิทยามีวินัยด้านการรักษาความสะอาดเป็น อย่างไร

2.2 โรงเรียน โคกกลางวิทยามีแนวทางการดำเนินงานเสริมสร้างวินัย ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนให้ดีขึ้นได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โคกกลางวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนด วัตถุประสงค์ประกอบการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียน โคกกลาง วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

2. เพื่อดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียน โคกกลางวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยในครั้งนี้ ไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ ครู โรงเรียน โคกกลางวิทยา จำนวน 5 คน

2. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียน โรงเรียน โคกกลางวิทยา จำนวน 67 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

- 3.1 ศิษยานิเทศก์ จำนวน 1 คน
- 3.2 ครู โรงเรียน โลกกลางวิทยา จำนวน 5 คน
- 3.3 ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียน โลกกลางวิทยา จำนวน 20 คน
- 3.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียน โลกกลางวิทยา

จำนวน 9 คน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การดำเนินการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โลกกลางวิทยา 2 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 : 15) คือ

- 4.1 ด้านการรักษาความสะอาดตนเอง
- 4.2 ด้านการรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม

5. วิธีการศึกษา ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle)

(สุวิมล ว่องวานิช . 2544 : 13) ประกอบด้วย

- 5.1 ขั้นวางแผน (Planning)
- 5.2 ขั้นปฏิบัติการ (Action)
- 5.3 ขั้นสังเกต (Observation)
- 5.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

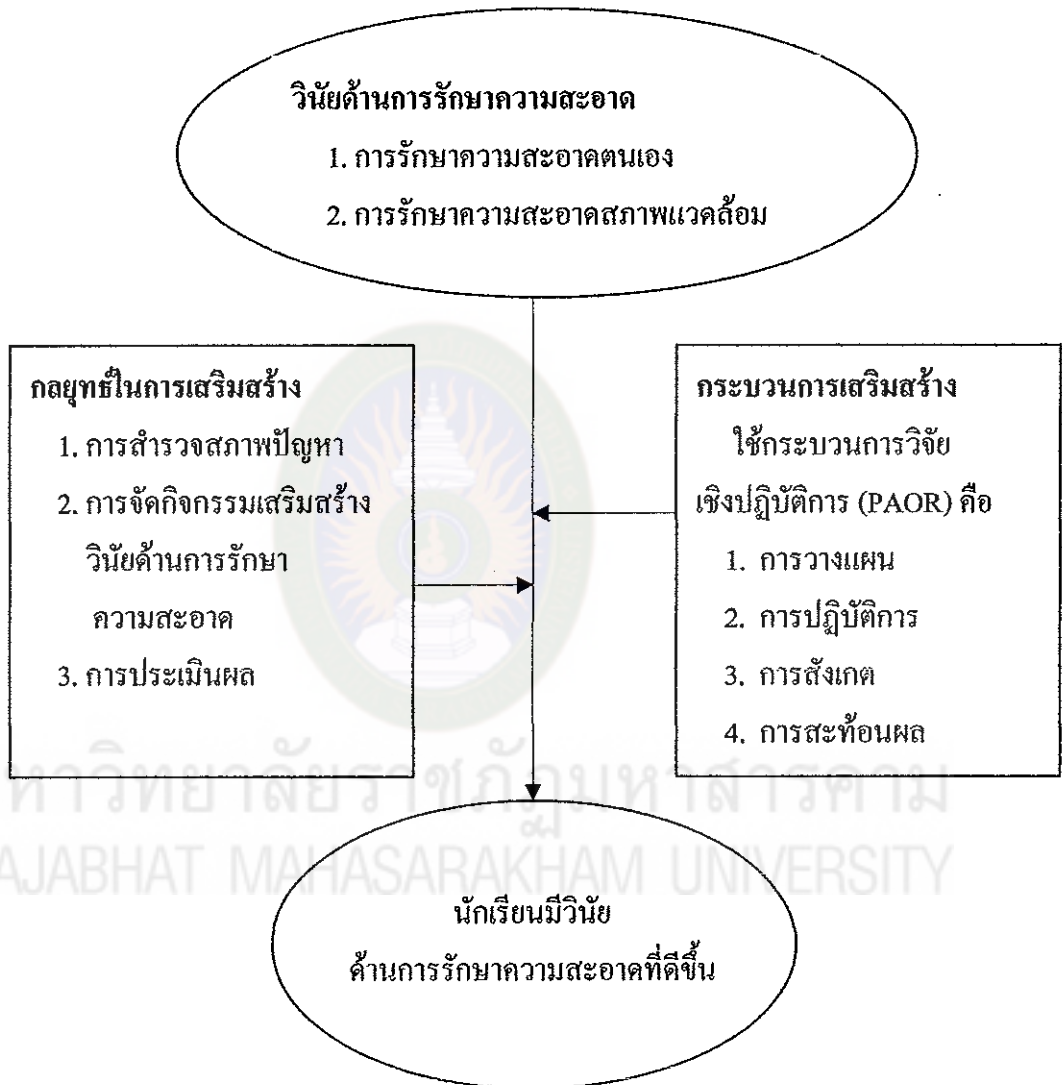
6. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2550 - กันยายน 2550

7. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการทำการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล โดยอาศัยเทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบการแนวคิดประกอบการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาด
ของนักเรียน 2 ด้าน ปรากฏดังแผนภูมิที่ 1 ต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน โลกกลางวิทยา ในปีการศึกษา 2548 พบปัญหาเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนที่สถานศึกษาต้องพัฒนาให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการรักษาความสะอาด ไม่ว่าจะเป็น การทิ้งขยะไม่ถูกที่ การไม่ทำความสะอาดห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน การรับประทานอาหารเช้าเสร็จแล้วไม่ยอมเก็บกวาด การไม่รักษาความสะอาดของร่างกาย มีเล็บยาว แขน ขา สกปรก เครื่องแต่งกายไม่สะอาด ชอบขีดเขียนบน โต๊ะ ผนังห้องเรียน หรือห้องน้ำ เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้กำหนดแนวทางในการพัฒนา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (สุวิมล ว่องวานิช. 2544 : 13) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การปฏิบัติ (Action)
3. การสังเกต (Observation)
4. การสะท้อนผล (Reflection)

เครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสอบถาม
2. แบบสังเกต
3. แบบประเมิน
4. แบบสัมภาษณ์
5. แบบบันทึก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติงานตามแนวทางหรือกิจกรรมที่ได้กำหนดไว้ เพื่อให้ผลแห่งการปฏิบัติปรากฏเป็นรูปธรรมและบรรลุวัตถุประสงค์มากที่สุด
2. การเสริมสร้างวินัยนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีวินัยทั้งวินัยด้านการรักษาความสะอาดตนเอง และการรักษาความสะอาดของสภาพแวดล้อม
3. การรักษาความสะอาด หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในการให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดไว้ 2 อย่าง คือ

3.1 การรักษาความสะอาดตนเอง หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนในด้าน การรักษาความสะอาดของอวัยวะส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกาย ประกอบด้วย ปาก ฟัน ผม ผิวหนัง เล็บ มือ และเท้า รวมไปถึงเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้มี สุขภาพร่างกายที่สะอาดและแข็งแรงตลอดไป

3.2 การรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม หมายถึง การให้ความร่วมมือ ของนักเรียนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดของสภาพแวดล้อมทั้งสถานที่ภายในบริเวณ โรงเรียนอาคารเรียน ห้องเรียน ให้สะอาดเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะอยู่เสมอ

4. กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางที่ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัยร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อใช้ ประกอบการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีวินัยด้านการรักษาความสะอาด ประกอบด้วย

4.1 การสำรวจสภาพปัญหา หมายถึง การสำรวจข้อมูลที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการ รักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โศกกลางวิทยา จากผู้ใกล้ชิดของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วยครู และผู้ปกครอง เพื่อนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการเสริมสร้างวินัย ของนักเรียนให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้น

4.2 การจัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัย ด้านการรักษาความสะอาด หมายถึง การจัด กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนครอบคลุมกรอบแนวคิด คือการรักษาความสะอาดตนเองและการรักษาความสะอาดสภาพแวดล้อม

4.3 การประเมินผล หมายถึงการติดตามผลการเสริมสร้างวินัยด้านการรักษา ความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โศกกลางวิทยา หลังจากได้รับการเสริมสร้างตามกิจกรรม ต่าง ๆ แล้วว่ามีการพัฒนาที่ดีขึ้นหรือต้องได้รับการแก้ไขเพิ่มเติมด้วยวิธีการที่เหมาะสมอย่างไร ต่อไป

5. ผู้ร่วมวิจัย หมายถึง ครูผู้สอน โรงเรียน โศกกลางวิทยาที่มีความประสงค์จะร่วม เสริมสร้างวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โรงเรียน โศกกลางวิทยาให้อยู่ในระดับ ที่ดีขึ้น

6. ผู้ให้ข้อมูล หมายถึง กลุ่มบุคคลซึ่งมีส่วนร่วมในการวิจัย และมีส่วนสำคัญ ในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาหรือความก้าวหน้าเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัย ด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียน โดยเป็นครูผู้สอน โรงเรียน โศกกลางวิทยา ผู้ปกครอง นักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. กลุ่มเป้าหมาย หมายถึง นักเรียน โรงเรียน โศกกลางวิทยา ปีการศึกษา 2550 จำนวน 67 คน ซึ่งมีพฤติกรรมที่ยังเป็นปัญหาเกี่ยวกับวินัยด้านการรักษาความสะอาด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียน โรงเรียน โลกกลางวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีวินัยด้านการรักษาความสะอาด สามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข
2. โรงเรียน โลกกลางวิทยามีรูปแบบการพัฒนาวินัยด้านการรักษาความสะอาดของนักเรียนที่มีคุณภาพ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนานักเรียนในปีการศึกษาต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY